

Nr 8

Utlåtande i anledning av motion om en förebyggande ungdomsvård, m. m.

I den till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionen II:997 av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning i syfte

a) att söka närmare klarlägga dagssituationen och utröna orsakerna till dagens läge i ungdomsvärlden,

b) att pröva vad som kan göras för en mer individualiserad vård av de redan missanpassade,

c) att söka finna vägar för en förebyggande ungdomsvård.

Motionärerna anför, att situationen i den svenska ungdomsvärlden inger många medborgare bekymmer. Den kända brottsfrekvensen bland de unga är procentuellt sett ganska liten; man räknar med att 1—1,5 % av en årskull pojkar och 0,2 % av en årskull flickor i åldern 15—21 år begår handlingar som blir föremål för ingripanden. En jämförelse med motsvarande siffror för 1920-talet ger emellertid vid handen att brottsfrekvensen fram till 1950-talet ökat bland ungdomar i åldern 15—18 år med 500 % för pojkar och 800 % för flickor. Utvecklingen går även mot en allt »hårdare» och »kallare» brottskatalog.

Även beträffande den skötsamma ungdomen finns det enligt motionärerna tendenser som kan te sig besvärande. Vid sidan om positiva drag i beteendemönstren finns t. ex. sådana drag som respektlöshet för givna och nödvändiga regler och minskad lust att ta ansvar i samhällslivet. I denna utveckling kan enligt motionärerna ligga faror, som underlättar brottslighetens spridning bland de unga.

Motionärerna påtalar också svårigheten att erbjuda ungdomar en vård som svarar mot deras individuella behov. I ungdomsanstalter kan sämre element vidareutveckla de mindre avancerades brottstendenser.

Urbaniseringsprocessen och en ideologisk kulturradikalism har enligt motionärerna medverkat till en omvandling av samhällsstrukturen, där hemmet och kyrkan har reducerats som impulsivare. I samma mån har samhällets ansvar ökat. De ledande skikten i samhället övar inflytande genom massmedia. Det material som presenteras via dessa media kan emellertid enligt motionärerna ge impulser till brottsliga beteenden, löslighet och ett ökat bruk av alkohol. Ungdomen frånhändes alltmer det kapital av religiöst-etiska värden som tidigare generationer fick i den kristna fostran, och tryc-

ket från dåliga impulser har ökat. Motionärerna uttalar att samhället har försummat att delge ungdomen bestående regler för en harmonisk samhällsgemenskap och alltför ytligt har behandlat frågor om återanpassning till normalt samhällsliv.

Motionärerna anför att situationen inrymmer ett tragiskt lidande både för de missanpassade och deras omgivning och att samhället åsamkas stora och onödiga kostnader.

Beträffande motiveringen i övrigt torde få hänvisas till motionen.

Riksdagsbehandling 1967 och 1968

Vid 1967 års riksdag väcktes motioner (I: 662 och II: 839) med liknande motivering och yrkanden som i den nu föreliggande. Allmänna beredningsutskottet framhöll i sitt utlåtande nr 26 att betydande insatser gjordes för att ur skilda aspekter studera ungdomsfrågor, klarlägga orsaker till missanpassning och få underlag för systematiska åtgärder både i förebyggande och rehabiliterande syfte. Utskottet fann att pågående och under senare tid slutförda undersökningar i stor utsträckning tillgodosåg motionärernas önskemål och förklarade sig dela den av socialstyrelsen i remissyttrande uttalade uppfattningen att resultatet av aktuella utredningar och undersökningar borde avvaktas innan ytterligare utredningar igångsattes. Utskottet förutsatte emellertid att hithörande frågor kom att beaktas vid översyn av barnavårdslagstiftningen. Utskottet avstyrkte bifall till motionerna. I reservation till utlåtandet hemställdes om utredning för att söka finna vägar för en förebyggande ungdomsvård, vari särskilt borde beaktas, huruvida inte ett betonande av de kristna värdena skulle ha en positiv verkan. Riksdagen biföll vad utskottet hemställt.

Samma år behandlade utskottet motion (II: 311) om utredning angående orsakerna till den ökande ungdomskriminaliteten. Under hänvisning till att pågående utredningar syntes i huvudsak tillgodose motionärens önskemål avstyrkte utskottet (utl. nr 19) bifall till motionen, vilken avslogs av riksdagen.

I motion till 1968 års riksdag (II: 367) hemställdes om utredning i syfte att närmare klarlägga orsakerna till ungdomens missanpassning och i följd därav ge riktlinjer för förebyggande och rehabiliterande åtgärder. Allmänna beredningsutskottet fann att de problem som upptagits i denna och två samtidigt i utskottets utlåtande nr 46 behandlade, likalydande motioner föll inom området för ett flertal utredningar och särskilt tillsatta arbetsgrupper och därmed kunde förutsättas bli beaktade. Mot utskottets beslut att avstyrka bifall till motionen anfördes reservation med yrkande om bifall. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Utskottet

I motionen hemställs om utredning i syfte att klarlägga ungdomens situation, att finna former för en mer individualiserad vård av missanpassad ungdom och att finna vägar för en förebyggande ungdomsvård.

Motioner i liknande syfte har behandlats av utskottet åren 1967 och 1968 och har i enlighet med utskottets hemställan ej föranlett någon riksdagens åtgärd.

Utskottet vill erinra om att socialutredningen, vars direktiv återgivits i årets riksdagsberättelse (s. 133—141), har i uppdrag att bl. a. verkställa en översyn av barnavårdslagstiftningen och därvid studera de nuvarande barnavårdsorganens funktioner och funktionsförmåga samt lämpligheten och verkningarna av i lagen angivna åtgärder, vård och behandling m. m. En effektiv samordning av olika åtgärder och organ eftersträvas. I samband med översynen bör frågor om ungdomsvårdsskolornas funktion och ställning prövas. Väsentliga delar av motionärernas önskemål torde därmed få anses bli tillgodosedda.

Utskottet vill även framhålla att vård- och behandlingsmetoder vid ungdomsvårdsskolorna utvecklas genom försöksverksamhet och samarbete med vetenskapliga institutioner. En klientelundersökning rörande ungdomsvårdsskolornas elever väntas inom kort bli färdigställd.

Vidare må nämnas, att samarbetsorganet för åtgärder mot ungdomsbrottsligheten inom kort väntas framlägga förslag om förbättrat brottsförebyggande samarbete på det lokala planet.

I årets statsverksproposition (bil. 10, s. 105—112) har föredraganden uttalat att nuvarande och kommande ungdomsgenerationers situation måste bedömas från delvis andra utgångspunkter än tidigare. Föredraganden framhåller bl. a. behovet av olika försök och undersökningar för att klarlägga hur samhället bättre kan anpassas till ungdomens behov samt berör sådana attitydförändringar, som kan ta sig uttryck i bristande social integration och ökad markering av ungdomskulturens främlingskap i förhållande till det etablerade samhället. Mot bakgrunden av sin redogörelse för olika ungdomsproblem anmäler föredraganden avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att låta utreda frågor om de olika insatser som kan behövas för att bättre anpassa förhållandena till ungdomens situation.

De problem som upptagits i motionen faller inom området för ett flertal utredningars eller arbetsgruppers verksamhet. Motionärernas önskemål kan förutsättas bli i huvudsak tillgodosedda utan något initiativ från riksdagens sida. Utskottet finner sig ej böra tillstyrka bifall till motionen utan hemställer,

att motion II: 997 icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 25 februari 1969

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

EINAR LARSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller (s), Hedlund (s), Helge Karlsson (s), Karl Gustav Pettersson (s)*, Kilsmo (fp), fröken Stenberg (m)*, herrar Hansson (s), Svanström (cp)*, Ove Karlsson (s), Axelson (fp)*, Andreasson (cp) och Ingvar Andersson (m);

från andra kammaren: herrar Larsson i Borrby (cp), Rimås (fp), Nilsson i Bästekille (m), Johansson i Simrishamn (s)*, Andersson i Örebro (fp), Wiklund i Härnösand (s), Hansson i Piteå (s)*, Göransson (s), fröken Åsbrink (s)*, herrar Johansson i Växjö (cp), Green (s) och Rosqvist (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Särskilt yttrande

1) av herr *Kilsmo* (fp), fröken *Stenberg* (m), herrar *Axelson* (fp), *Ingvar Andersson* (m), *Rimås* (fp), *Nilsson* i Bästekille (m) och *Andersson* i Örebro (fp).

I motion II: 997 tar motionärerna upp ett ytterst angeläget ärende såväl för den enskilde som för samhället, nämligen frågan om missanpassning bland unga människor.

Motionen föreslår en ny utredning i hithörande frågor. Men såsom utskottet påpekar pågår för närvarande utredning av en del av de spørsmål, som behandlas i motionen. Därför har vi inte kunnat yrka bifall till en ny utredning.

Däremot anser vi, att det hade varit värdefullt såväl för socialvårdare som för ideella organisationer, som bedriver en uppsökande verksamhet bland missanpassade, om en sammanställning hade kunnat göras av de synpunkter, som redan nu finns på ungdomens missanpassning, och på de åtgärder häremot, som myndigheterna vill stödja.

I utskottsutlåtandet beaktas ej heller motionens närgångna fråga efter de vägar, som skulle kunna leda till en effektivt förebyggande ungdomsvård.

2) av herrar *Svanström* (cp), *Andreasson* (cp) och *Johansson* i Växjö (cp).

Utskottet har i sitt utlåtande nr 9 behandlat de likalydande motionerna I: 882 och II: 1004. Vi har i en reservation yrkat bifall till motionerna.

De problem som behandlas i motionen II: 997 anser vi vara betydelsefulla. Vi vill emellertid framhålla att vi anser att den utredning som begäres i vår ovan nämnda reservation även tillfredsställer utredningskravet i denna motion.